

Nr 7

Utbildningsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1974: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till det obligatoriska skolväsendet m. m. jämte motioner.

1. **Bidrag till driften av grundskolor m. m.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1974: 1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten D 9 (s. 129—139) föreslagit riksdagen att

1. med godkännande av de riktlinjer för statsbidrag för socialförsäkringsavgift vid statsunderstödd verksamhet, som förordats i propositionen 1974: 1, bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om erforderliga ändringar i statsbidragsförfattningarna,

2. till Bidrag till driften av grundskolor m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 4 260 000 000 kr.

Motionerna

1974: 222 av herr Johansson i Växjö (c) och fröken Pehrsson (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om ett program för gymnastik och idrott i grundskolans lågstadium,

1974: 223 av fru Mogård (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att 1968 års barnstugeutredning ges tilläggsdirektiv att skyndsamt utreda och framlägga förslag till åtgärder för att möjliggöra sommarverksamhet för barn i skolmognadsklass,

1974: 469 av herr Nyhage m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en sådan ändring av skolstadgan att rektor ges befogenhet att vid början av höstterminen medgiva byte av tillvalsämne, slöjdart eller kurs i årskurserna 7, 8 och 9 även i de fall detta medför en utvidgad skolorganisation,

1974: 749 av fröken Hörnlén m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att samma delningsförfarande för undervisning i slöjd som tillämpas på grundskolans högstadium får användas också på dess låg- och mellanstadier,

1974: 755 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts beträffande förändring av Allmänna bestäm-

melter för timplanerna i Lgr 69, innebärande att ytterligare en slöjdgrupp får bildas om en rest av minst 5 elever uppstår vid delning av antalet elever,

1974: 767 av herr Strömberg (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär ändring av statsbidragsbestämmelserna för grundskolan i enlighet med vad som anförts i motionen,

1974: 770 av herr Strömberg (fp) och fru Fränkel (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag rörande alfabetiseringsundervisning för invandrare,

1974: 1036 av herr Eriksson i Arvika (fp) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts angående bestämmelser för statsbidrag till personell assistans för handikappade elever,

1974: 1041 av fröken Hörlén m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t begära förslag om obligatorisk undervisning i maskinskrivning i årskurs 6 eller 7 i grundskolan,

1974: 1043 av fru Ingvar-Svensson (c) och herr Rämgård (c) vari hemställs

1. att riksdagen uppdrar till Kungl. Maj:t att fastställa sådana regler för bidraget till personell assistans att bidraget täcker kommunens faktiska kostnader,

2. att riksdagen till Bidrag till driften av grundskolor anvisar ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 650 000 kr. förhöjt förslagsanslag om 4 260 650 000 kr. att utnyttjas för bidrag till personlig assistans för vissa handikappade elever i obligatoriska skolor,

1974: 1370 av herr Gernandt m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om

1. sakkunnig prövning av i motionen angivna synpunkter samt om bärande skäl framkommer tillskapande av förutsättningar för ökad fysisk träning i skolorna,

2. utredning om behovet av och möjligheterna till stödundervisning i fysisk träning i skolorna för elever som av olika skäl har svårigheter att delta i obligatorisk fysisk träning,

1974: 1375 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen uttalar sig för behovet av ökad trafikundervisning i skolorna enligt vad som anförts i motionen 1974: 1430,

1974: 1392 av fru Nilsson i Kristianstad (c) och fröken Pehrsson (c) i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att ändrade bestämmelser för statsbidrag till personell assistans för handikappade elever i grundskolan införs i enlighet med de riktlinjer som anförts i

motionen samt att riksdagen vid sin behandling av Bidrag till driften av grundskolor m. m. beslutar anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 650 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 4 260 650 000 kr. (yrkandet 1),

1974: 1396 av herr Oskarson m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ge till känna att 5 kap. 27 § skollagen bör tillämpas på sådant sätt som anges i motionen,

1974: 1397 av herr Schött m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning om möjligheterna för årskurserna 1 t. o. m. 4 att erhålla gymnastikundervisning av lärare som avlagt gymnastiklärarexamen,

1974: 1407 av herr Westberg i Ljusdal (fp) i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en översyn av a) lärostoffet beträffande ämnet religionskunskap i Lgr 69, b) metodiken i ämnet med ledning bland annat av resultat som framkommit vid olika utredningar och c) läromedlens utformning i första hand i ämnet religionskunskap men även i orienteringsämnena i övrigt (yrkandet 1).

Utskottet

Sedan läsåret 1972/73 är en ny läroplan för grundskolan (Lgr 69) införd i alla årskurser. Totala antalet elever i grundskolan uppgick läsåret 1972/73 till 989 145. Läsåret 1973/74 beräknas antalet elever till ca 1 007 000 och läsåret 1974/75 till ca 1 025 000.

I enlighet med statsmakternas beslut år 1973 (prop. 1973: 144, SFU 1973: 28, rskr 1973: 339) kommer folkpensionsavgiften att slopas fr. o. m. inkomståret 1974. Inkomstbortfallet för staten kommer enligt beslutet att kompenseras genom en socialförsäkringsavgift på 3,3 procent som debiteras arbetsgivare och egenföretagare. Enligt samma beslut skulle skolans huvudmän kompenseras för de ökade kostnaderna för den nya arbetsgivaravgiften. I propositionen begärs ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om erforderliga ändringar i statsbidragsförfattningarna i anledning härav.

Regler för organisation av slöjdgrupper på grundskolans låg- och mellanstadier finns i de allmänna bestämmelserna till timplanerna för grundskolan. Enligt dessa regler får två slöjdgrupper anordnas, om det sammanlagda elevantalet på dessa stadier vid skolenheten är lägst 17. Är antalet elever högre än 24, får det antal grupper anordnas som erhålls då antalet elever delas med 15. Uppstår därvid en rest på minst 10, får ytterligare en grupp anordnas. Enligt bestämmelserna utgår således inte statsbidrag till slöjdundervisning för restgrupper på upp till 9 elever.

Frågan om statsbidrag till slöjdundervisning på grundskolans låg- och mellanstadier tas upp i motionerna 1974: 749 och 1974: 755. Enligt motionen 1974: 749 bör uppdelning av eleverna i grupper inte vara knuten till det sammanlagda antalet elever på låg- och mellanstadierna utan till antalet elever i respektive klass, eftersom skolledningen i flertalet fall måste ta schematekniska hänsyn och dela eleverna i slöjdgrupper med beaktande av redan förekommande klassanordningar vid skolenheten. Enligt motionärerna bör samma delningsbestämmelser för ämnet slöjd tillämpas på låg- och mellanstadierna som på högstadiet, nämligen att ny elevgrupp i slöjd får bildas för varje påbörjat 16-tal elever i klassen. Även i motionen 1974: 755 framförs krav av innebörd att delningsbestämmelserna för ämnet slöjd på grundskolans låg- och mellanstadier bör ändras. Bl. a. hävdas att de nuvarande reglerna har den effekten att slöjdgrupperna på låg- och mellanstadierna blir särskilt stora vid små skolor.

Skolöverstyrelsen har gjort en undersökning av slöjdgruppernas storlek i grundskolan. I anslagsframställningen för budgetåret 1974/75 anför överstyrelsen beträffande delningsbestämmelser för ämnet slöjd på låg- och mellanstadierna följande: »Anordnande av en grupp för varje påbörjat 15-tal elever skulle rent teoretiskt medföra att antalet grupper ökar. Samtidigt skulle dock behovet av de s. k. kommunala slöjdgrupperna försvinna. Den teoretiska ökningen kan beräknas till ca 1 900 grupper, vilket motsvaras av en statsbidragsökning med ca 7 milj. kr. Eftersom de osystematiskt spridda kommunala grupperna kostar samhället ca 8,5 milj. kr. skulle reformen medföra en besparing av ca 1,5 milj. kr. för den offentliga sektorn sedd som en totalitet.» Överstyrelsen, som konstaterar att en ändring av nuvarande delningsbestämmelser för slöjdämnet på grundskolans låg- och mellanstadier är angelägen, avstod emellertid på grund av det statsfinansiella läget från att framföra förslag härom i sin anslagsframställning för budgetåret 1974/75.

Det nuvarande systemet för tilldelning av statsbidragsberättigade lärartimmar för undervisningen i slöjd på grundskolans låg- och mellanstadier är inte tillfredsställande. Delningsbestämmelserna för denna undervisning bör bringas i bättre överensstämmelse med det faktiska behovet av undervisningsgrupper. Det finns enligt utskottets mening inte anledning att vänta med en ändring av dessa bestämmelser tills beslut föreligger i anledning av kommande förslag från utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK). En ändring bör ske snarast. Utskottet vill däremot inte ta ställning till vilka regler för organisation av slöjdgrupper på grundskolans låg- och mellanstadier som är de mest ändamålsenliga. Det ankommer på Kungl. Maj:t att lägga fram förslag härom. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört beträffande del-

ningsbestämmelser för slöjdgrupper på grundskolans låg- och mellanstadier.

Grundläggande undervisning i maskinskrivning kan meddelas bl. a. inom fritt valt arbete. Fortsatt undervisning i maskinskrivning kan meddelas i årskurserna 8 och 9, huvudsakligen för elever som tidigare erhållit grundläggande undervisning. För sådan fortsatt undervisning disponeras en lärarveckotimme (resurstimme) per klass, som kan användas inom ramen för undervisningen i annat ämne, t. ex. svenska eller orienteringsämnen. I motionen 1974: 1041 föreslås att undervisning i maskinskrivning skall bli obligatorisk i årskurs 6 eller 7. Resultaten av nuvarande maskinskrivningsundervisning anses bli otillfredsställande på grund av att ämnet saknar egna elevtimmar på den obligatoriska timplanen.

Enligt vad utskottet erfarit pågår sedan läsåret 1965/66 försöksverksamhet med undervisning i maskinskrivning i årskurs 6 inom grundskolan i Stockholms kommun, varvid en veckotimme i ämnet svenska har bytts ut mot en veckotimme i ämnet maskinskrivning och klassen delats i två grupper under en veckotimme svenska och en veckotimme maskinskrivning. Av skolöverstyrelsens anslagsframställning för budgetåret 1974/75 framgår bl. a. att erfarenheterna av försöksverksamheten är goda och att överstyrelsen har för avsikt att i annat sammanhang föreslå att resurstimmarna i maskinskrivning försöksvis får användas till annan uppläggning av undervisningen i maskinskrivning i grundskolan än den nuvarande. Med hänvisning härtill och till vad utskottet i sitt betänkande 1972: 45 uttalat beträffande inriktningen av läroplansuppföljningen för grundskolan föreslår utskottet att motionen 1974: 1041 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Enligt 5 kap. 27 § skollagen (1962: 519) kan på föräldrars begäran elev befrias från att delta i undervisning i religionskunskap, om eleven tillhör trossamfund som fått Konungens tillstånd att i skolans ställe ombesörja religionsundervisning. I motionen 1974: 1396 hemställs att riksdagen uttalar att Kungl. Maj:t vid handläggning av ärenden rörande tillstånd att i skolans ställe ombesörja undervisningen i religionskunskap i större utsträckning än hittills bör ställa sig positiv till ansökningarna.

Med anledning av ifrågavarande motionsyrkande vill utskottet först erinra om att riksdagen under de tre senaste åren vid skilda tillfällen debatterat frågan om befrielse från undervisningen i religionskunskap. Utbildningsutskottet avgav den 8 november 1973 ett särskilt betänkande i anledning av motioner om befrielse från deltagande i undervisningen i religionskunskap (UbU 1973: 46). Med hänvisning till dels vad utskottet i nämnda betänkande uttalat och riksdagens ställningstagande i ärendet, dels det stora intresse som från riksdagens sida ägnats utform-

ningen av ämnet religionskunskap avstyrker utskottet bifall till yrkandet i motionen 1974: 1396.

I motionen 1974: 1407 begärs bl. a. en översyn av lärostoff, ämnesmetodik och läromedel för ämnet religionskunskap i grundskolan.

Utbildningsutskottet har i sitt betänkande 1973: 47 redogjort för de åtgärder som skolöverstyrelsen under de senaste åren vidtagit för att utvärdera och förbättra undervisningen i religionskunskap i grundskolan. Av redovisningen framgår att överstyrelsen inom ramen för läroplansuppföljningen för grundskolan (LUG) förberedde en undersökning av ämnet religionskunskap på grundskolans låg-, mellan- och högstadiet. Utskottet har inhämtat att den planerade undersökningen nu satts i gång och att dess syfte är att få underlag för skilda åtgärder som kan förbättra undervisningen i ämnet religionskunskap i grundskolan. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till nu ifrågakvarande yrkande i motionen 1974: 1407.

I motionen 1974: 1375 framställs ett yrkande som syftar till att trafikundervisningen skall få ökat utrymme i skolan. Enligt motionärernas mening bör trafiksäkerhet ingå som ett obligatoriskt ämne på timplanen.

I samhällets strävan efter en säkrare trafik betyder trafikundervisningen i skolan mycket. Trafikundervisningen skall enligt läroplanerna tas upp i naturliga sammanhang i skolans arbete. På lågstadiet anknyter trafikundervisningen till ämnena hembygds kunskap och gymnastik. På mellan- och högstadierna behandlas trafikfrågor främst inom de samhälls- och naturorienterande ämnena samt i ämnet gymnastik. Med hänsyn till att trafiksäkerhetsfrågorna på ett naturligt sätt kunnat integreras i många skolämnen är utskottet inte berett att nu förorda att ett nytt ämne tas upp på skolans timplan. Enligt uppgift från skolöverstyrelsen slutförs för närvarande en omfattande lärarfortbildning i vad gäller skolans trafikundervisning. Vidare kommer under våren 1974 nya anvisningar för skolpolisverksamheten att föreligga. Med hänvisning härtill och till de aktiviteter som pågår inom den till skolöverstyrelsen knutna samordningsgruppen Trafikundervisning i skolan (TRUSK) avstyrker utskottet bifall till motionen 1974: 1375.

Enligt motionen 1974: 222 är det viktigt att barn och ungdom redan i unga år inser idrottens och motionens betydelse. Det behövs, menar motionärerna, kvalificerade lärare i gymnastik redan på lågstadiet, och vidare bör ett gymnastik- och idrottsprogram utarbetas för detta stadium. Även i motionen 1974: 1370 framhålls värdet av en regelbunden fysisk träning på bl. a. grundskolans låg- och mellanstadier. Motionärerna anser att en utökad gymnastik- och idrottsverksamhet bör komma till stånd inom skolans ram, bl. a. i samverkan med frivilliga rörelser och organisationer. Elever som av olika skäl har svårigheter att

delta i den obligatoriska undervisningen bör genom stödundervisning ges möjlighet till fysisk träning i skolan.

Till läroplan för grundskolan (Lgr 69) finns fogat ett särskilt supplement som behandlar undervisningen i ämnet gymnastik på bl. a. lågstadiet. Skolöverstyrelsen har nyligen tillsatt en arbetsgrupp som skall utarbeta underlag för omarbetning av detta supplement. Vidare bedriver överstyrelsen ett särskilt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande gymnastikundervisningen på låg- och mellanstadierna. Frågor om skolans samverkan med frivilliga rörelser och organisationer under och efter skoltid bl.a. i vad gäller gymnastik- och idrottsverksamhet behandlas av utredningen om skolans inre arbete (SIA), som förväntas avge sina förslag under år 1974. De nuvarande resurserna för stödundervisning i grundskolan är dimensionerade för undervisning av sådana elever på högstadiet som önskar ändra studieinriktning eller som på grund av långvarig sjukdom eller andra liknande omständigheter har behov av extra stöd från skolans sida under viss begränsad tid. I avvaktan på SSK:s förslag beträffande ett nytt statsbidragssystem för skolväsendet är det inte lämpligt att införa ett nytt, specialdestinerat statsbidrag för stödundervisning i gymnastik. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1974: 222 och 1974: 1370.

Enligt 5 kap. 8 § i skolstadgan (1971: 235) skall val av tillvalsämne, slöjdart eller kurs för årskurserna 7, 8 och 9 äga rum under den vårtermin som föregår respektive årskurs. Valen görs senast under februari månad. Eleverna äger emellertid rätt att ändra sitt studieval, såvida detta inte medför en utvidgning av skolorganisationen. För att elever, vilkas byte skulle medföra en utvidgad skolorganisation, skall ha samma rätt som övriga elever i vad gäller byte föreslås i motionen 1974: 469 att rektor ges befogenhet att vid början av höstterminen medge byte av tillvalsämne, slöjdart eller kurs i årskurserna 7, 8 och 9 även i de fall detta medför en utvidgad organisation.

Även om utskottet delar motionärernas uppfattning att lika villkor så långt möjligt bör råda för alla elever, kan man enligt utskottets mening inte bortse från det förhållandet att de ifrågasatta utvidgningarna av en redan fastställd organisation, vilka alltså inte kunnat förutses vid planeringen inför det nya läsåret, med nuvarande utformning av statsbidragssystemet kan få vittgående ekonomiska konsekvenser. Frågor som gäller huvudmans disposition av det statliga driftbidraget till skolväsendet behandlas av SSK. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1974: 469. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att skolan genom aktiv elevvård och utbyggd studie- och yrkesorientering bidrar till att eleverna får mindre anledning att ändra en gång gjorda studieval.

Sedan läsåret 1967/68 utgår statsbidrag till personell assi-

stans för vissa handikappade elever i obligatoriska skolor. Genom beslut den 23 mars 1973 har Kungl. Maj:t meddelat nya bestämmelser för fördelningen av bidraget. De ändrade bestämmelserna innebär bl. a. att huvuddelen av statsbidraget schablonmässigt fördelas mellan kommunerna av skolöverstyrelsen med utgångspunkt i antalet grundskoleelever i respektive kommun. I propositionen föreslås ett bidrag om 2 350 000 kr. till ifrågavarande assistans under nästa budgetår.

I motionen 1974: 1036 yrkas att statsbidrag till personell assistans i grundskolan skall kunna utgå också till psykiskt handikappade elever. Enligt motionerna 1974: 1043 och 1974: 1392 har de ändrade statsbidragsbestämmelserna fått som resultat att alla kommuner, oavsett om de har handikappade barn i sitt skolväsende eller ej, får ifrågavarande statsbidrag och att därför kommun med få grundskoleelever men med en eller flera gravt handikappade elever får ett förhållandevis litet bidrag. I motionerna yrkas dels att bidraget till personell assistans till handikappade elever räknas upp till 3 milj. kr. i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, dels att bidraget inte fördelas schablonmässigt utan med utgångspunkt i de enskilda kommunernas behov.

Enligt utskottets mening bör bidraget till personell assistans för vissa handikappade elever räknas upp till 2 550 000 kr. för budgetåret 1974/75 och förevarande anslag därför föras upp med 4 260 200 000 kr. Det bör inte vara uteslutet att i begränsad utsträckning använda medlen till ifrågavarande assistans även för vissa psykiskt handikappade elever i grundskolan. Frågan på vilket sätt bidraget bäst fördelas på de kommuner som har störst behov av medel till personell assistans bör övervägas när erfarenhet av det nya systemet föreligger. Av statsbidragsbestämmelserna bör emellertid redan nu framgå att, om kommun inte kan använda medlen till sitt ändamål, nämligen *personell* assistans för vissa handikappade elever, medlen utan dröjsmål skall återställas till skolöverstyrelsen för att överföras till kommun med ett reellt behov av medlen. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1974: 1036, 1974: 1043 och 1974: 1392.

I motionen 1974: 767 begärs statligt bidrag till kommunala tjänster som konsulent för stödundervisningen åt icke-svenskspråkiga elever. Utskottet, som i avvaktan på förslag från SSK inte finner skäl föreligga för att förorda införandet av ett nytt, specialdestinerat statsbidrag för s. k. invandrarkonsulenter, avstyrker bifall till motionen 1974: 767.

Från ifrågavarande anslag till Bidrag till driften av grundskolor m. m. bestrids kostnaderna för statsbidrag för undervisning på grundskolenivå av bl. a. vuxna som fått ofullständig eller ingen undervisning.

För verksamheten gäller i tillämpliga delar skolstadgans bestämmelser angående särskild undervisning. Det ankommer på skolstyrelsen i respektive kommun att informera om möjligheten till undervisning, i synnerhet bland berörda invandrare. Denna särskilda undervisning av invandrare, som kan bedrivas enskilt, organiserar skolstyrelsen som regel inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen.

I motionen 1973: 770 anförs att det varje år till Sverige kommer ett antal invandrare som är analfabeter och som förutsätts genom skolstyrelsens försorg få en för dem tillrättalagd undervisning. Den lagstadgade rätt som föreligger för invandrare att vid anställning få ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning gäller enligt motionärerna inte denna typ av särskild undervisning, varför de föreslår att nämnda lagstadgade rätt utsträcks till att gälla även alfabetiseringsundervisningen för invandrare samt att på längre sikt undervisningen av analfabeter genom kompletterande åtgärder från Kungl. Maj:ts sida får en samlad lösning.

Med alfabetiseringsundervisning är flera problem förknippade. Utskottet har erfarit att skolöverstyrelsen dels genom beslut den 30 januari 1974 tillkallat en expert för att utreda frågor rörande alfabetiseringsundervisning för vuxna invandrare, dels har för avsikt att tillsätta en arbetsgrupp i ärendet. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till motionen 1974: 770.

I motionen 1974: 1397 begärs en utredning om möjligheterna för årskurserna 1—4 att erhålla gymnastikundervisning av lärare som avlagt gymnastiklärarexamen.

Enligt läroplan för grundskolan (Lgr 69) är i samtliga årskurser på lågstadiet antalet lärarveckotimmar 30. Detta timalt överensstämmer med undervisningsskyldigheten för lärare för klass på grundskolans lågstadium.

Enligt vad utskottet inhämtat finns inga formella hinder för att lärare som avlagt gymnastiklärarexamen meddelar undervisning i gymnastik på grundskolans lågstadium, om en sådan anordning skulle vara den mest lämpliga vid viss skola.

På mellanstadiet överstiger antalet lärarveckotimmar i varje årskurs 30, varför det där finns större praktisk möjlighet till flerlärarsystem. Genom riksdagens beslut år 1967 (prop. 1967: 4, SU 1967: 51, rskr 1967: 143) anordnas en sådan utbildning av lärare på mellanstadiet, att den blivande mellanstadieläraren får välja antingen en grundkurs eller en orienteringskurs i gymnastik. Enligt Aktuellt från Skolöverstyrelsen 1972/73: 14 är endast i det förstnämnda fallet den som avlagt mellanstadielärarexamen enligt 1968 års lärarhögskolstadga kompetent att undervisa i ämnet gymnastik. Har mellanstadielärare blott genomgått

orienteringskurs i ämnet gymnastik förutsätts annan kompetent lärare meddela undervisning i gymnastik i vederbörande klass, t. ex. sådan mellanstadie lärare som har lägst betyget godkänd inom grundkursen för ämnet gymnastik (eller motsvarande utbildning) eller lärare som avlagt gymnastiklärarexamen vid gymnastik- och idrottshögskola.

Utskottet, som utgår från att den lokala skolledningen löser frågan om gymnastikundervisningens anordnande i ifrågavarande årskurser på bästa möjliga sätt med hänsyn till bl. a. tillgången på lärarpersonal i kommunen, avstyrker bifall till motionen 1974: 1397.

I motionen 1974: 223 har framställts ett yrkande som syftar till att undervisningen av elever i skolmognadsklass skall kompletteras och stödjas genom att för dessa elever under sommaruppehållet mellan läsåren anordnas särskild verksamhet som på olika sätt kan aktivera barnen och underlätta deras fortsatta skolgång.

1968 års barnstugeutredning arbetar med frågorna om fritidshems- och övrig fritidsverksamhet för barn och ungdom i skolåldrarna. Utredningen om skolans inre arbete (SIA) har att se över verksamhetsformerna och det inre arbetet i skolan efter besluten om de stora yttre och organisatoriska reformerna under 1960-talet. Utskottet, som erinrar om sitt yttrande över motionen 1973: 1298 i betänkandet UbU 1973: 51 enligt vilket SIA:s och barnstugeutredningens förslag borde avvaktas innan åtgärder vidtogs i förevarande ärende, avstyrker motionen 1974: 223.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med godkännande av de riktlinjer för statsbidrag för socialförsäkringsavgift vid statsunderstödd verksamhet, som förordats i propositionen 1974: 1, bemyndigar Kungl. Maj:t att besluta om erforderliga ändringar i statsbidragsförfattningarna,
2. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet med anledning av motionerna 1974: 749 och 1974: 755 anfört om delningsbestämmelser för slöjdgrupper på grundskolans låg- och mellanstadier,
3. att riksdagen avslår motionen 1974: 1041,
4. att riksdagen avslår motionen 1974: 469,
5. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet med anledning av motionerna 1974: 1036 samt 1974: 1043 yrkandet 1 och 1974: 1392 yrkandet 1 första att-satsen anfört om statsbidrag till personell assistans åt vissa handikappade elever,
6. att riksdagen avslår motionen 1974: 767,

7. att riksdagen med anledning av propositionen 1974: 1 samt motionerna 1974: 1043 yrkandet 2 och 1974: 1392 yrkandet 1 andra att-satsen till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1974/75 anvisar ett förslagsanslag av 4 260 200 000 kr.,
8. att riksdagen avslår motionen 1974: 1396,
9. att riksdagen beträffande översyn av lärostoff m. m. i ämnet religionskunskap avslår motionen 1974: 1407 yrkandet 1,
10. att riksdagen avslår motionen 1974: 1375,
11. att riksdagen avslår motionerna 1974: 222 och 1974: 1370,
12. att riksdagen avslår motionen 1974: 770,
13. att riksdagen avslår motionen 1974: 1397,
14. att riksdagen avslår motionen 1974: 223.

2. **Särskilda åtgärder på skolområdet.** Kungl. Maj:t har under punkten D 10 (s. 139—140) föreslagit riksdagen att till Särskilda åtgärder på skolområdet för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

Motionerna

1974: 84 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs

A. att riksdagen hos regeringen begär inrättandet av ett särskilt statsstöd, som bör kunna utgå till kommunerna för bibehållande även av små skolenheter i glesbygder,

B. att riksdagen uttalar att de lokala skolmyndigheterna som alternativ till skolindragning alltid först bör undersöka möjligheten av att gå in för B-formen,

1974: 302 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen till Kungl. Maj:t uttalar att de bestämmelser som gäller för verksamheten med medel för särskilda åtgärder på skolområdet innevarande budgetår skall gälla även budgetåret 1974/75,

1974: 461 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen till Särskilda åtgärder på skolområdet för budgetåret 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.,

1974: 1368 av herr Eriksson i Ulfsbyn (c) och fröken Eliasson (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att initiativ tas för att i skolan bereda invandrarbarnen möjlighet att följa och utveckla hemmets och hemlandets traditioner, kulturmönster och språk i enlighet med vad som anförts i motionen 1974: 1540,

1974: 1402 av herrar Strömberg (fp) och Jonsson i Alingsås (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att i propositionen 1974: 1 anvisade me-

del till Särskilda åtgärder på skolområdet skall få användas även till åtgärder för att förhindra mobbning.

Utskottet

Genom beslut den 6 december 1973 har riksdagen till Särskilda åtgärder på skolområdet på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisat ett reservationsanslag av 15 000 000 kr. Samtidigt beslöt riksdagen att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utbildningsutskottet i sitt yttrande 1973:1y anført om stimulansbidrag till personalvård för lärare (prop. 1973:165, FiU 1973:40, rskr 1973:344).

Det för budgetåret 1973/74 anvisade anslaget har genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 december 1973 uppdelats i tre anslagsposter, nämligen 1. Personell förstärkning vid undervisningen, 10 milj. kr., 2. Förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet, 4,9 milj. kr., och 3. Administration, 0,1 milj. kr. Skolöverstyrelsen får enligt beslutet göra mindre omfördelningar mellan anslagsposterna 1 och 2. Skolöverstyrelsen har genom särskilt beslut bemyndigats meddela de ytterligare föreskrifter som kan erfordras för att genomföra verksamheten. För att uppnå den avsedda effekten bör, framhålls i Aktuellt från Skolöverstyrelsen 1973/74:33, åtgärderna koncentreras till vissa skolenheter eller vissa rektorsområden i ett begränsat antal kommuner. Syftet med begränsningen är bl. a. att underlätta en utvärdering av de insatta åtgärderna.

Enligt propositionen 1974:1 skall de bestämmelser som gäller för verksamheten innevarande budgetår i huvudsak få gälla även budgetåret 1974/75. Beträffande användningen av medlen för de särskilda åtgärderna på skolområdet uttalar departementschefen i propositionen 1974:1 i övrigt bl. a. följande: »Det bör med anlitande av dessa medel vara möjligt att praktiskt pröva olika förstärkningsåtgärder på skolområdet liksom även idéer från SIA:s arbete som t. ex. det nya skoldagsbegreppet.»

I motionen 1974:302 vänder sig vederbörande motionärer mot uttalandet att ett nytt skoldagsbegrepp skall kunna prövas under budgetåret 1974/75.

Utskottet har inhämtat att nämnda uttalande inte avser prövning av ett nytt arbetstidsbegrepp för skolans undervisande personal. På grund härav anser utskottet att yrkandet i motionen 1974:302 inte behöver föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1974:1402 hemställs att ifrågavarande anslagsmedel skall få användas även till åtgärder för att hindra mobbning.

Det torde vara möjligt att genom personell förstärkning vid undervisningen och förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet motarbeta uppkomsten av mobbning. Ifrågavarande medel bör

därför kunna ha en sådan effekt vid de skolor, som kommer i fråga för de särskilda åtgärderna. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionen 1974: 1402 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1974: 1368 hemställs att medel under detta anslag skall få användas även för undervisning i hemspråk och hemlandskultur för invandrarbarn.

Utskottet, som är medvetet om behovet av en sådan undervisning, vill erinra om att modersmålsundervisning i minoritetsspråk om högst två veckotimmar per årskurs kan anordnas inom ramen för läroplan för grundskolan. Denna undervisning ersätter då undervisningen i andra ämnen som rektor bestämmer efter samråd med elevens föräldrar. Vidare får på grundskolans högstadium det fritt valda arbetet utnyttjas för modersmålsundervisning i minoritetsspråk. Även två veckotimmar av den stödundervisningsresurs i grundskolan som kan utgå till icke-svenskspråkiga elever får användas till modersmålsundervisning i minoritetsspråk. Med hänvisning till det anförda och till vad som i propositionen (s. 138) uttalats beträffande stödåtgärder m. m. för elever i kommuner med stora grupper invandrarbarn avstyrker utskottet motionen 1974: 1368.

För att skapa bättre förutsättningar för små undervisningsgrupper i skolan föreslås i motionen 1974: 461 att riksdagen för nästa budgetår skall anvisa 10 milj. kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Möjlighet att få särskilt statsbidrag till undervisning i små klasser och grupper anses få som effekt att kommun blir mindre benägen att lägga ned mycket små skolenheter. I motionen 1974: 84 tas upp frågan om undervisning i B-form i glesbygd och särskilt statsbidrag till kommun när kommunen bevarar nedläggningshotad skola.

Som utskottet tidigare anfört uttalas i propositionen att de bestämmelser som gäller för verksamheten innevarande budgetår i huvudsak skall få gälla även under budgetåret 1974/75. Det innebär att bidrag till personell förstärkning för att kunna anordna små grupper och klasser liksom hittills skall kunna utgå till vissa skolor i ett antal kommuner. Frågan om skolväsendets organisation i glesbygd behandlades i propositionen 1973: 77 (UbU 1973: 29). I anledning av statsmakternas beslut i ärendet har Kungl. Maj:t genom skilda beslut uppdragit åt skolöverstyrelsen att utforma och komma in med förslag till riktlinjer för de lokala och regionala myndigheternas prövning av fråga om bevarande av dels låg- och mellanstadieskolor, dels högstadieskolor. Utskottet har erfårit att i glesbygd inför läsåret 1973/74 sammanlagt tio skolor nedlagts varvid skolstyrelse och länskolnämnd varit överens om åtgärdens riktighet. I fem fall har skolstyrelse anfört besvär hos Kungl. Maj:t över länskolnämnds beslut om indragning av skola. Kungl. Maj:t har därvid bifallit besvärerna. Kommunens vilja i fråga om skolorganisatio-

nen i kommunen har alltså i dessa femton fall varit det avgörande. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1974: 84.

Mot bakgrund av det anförda och med hänsyn till det statsfinansiella läget avstyrker utskottet jämväl yrkandet i motionen 1974: 461.

Aberopande vad som anförts i det föregående hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1974: 302,
2. att riksdagen avslår motionen 1974: 1402,
3. att riksdagen avslår motionen 1974: 1368,
4. att riksdagen avslår motionen 1974: 84,
5. att riksdagen med bifall till propositionen 1974: 1 och med avslag på motionen 1974: 461 till *Särskilda åtgärder på skolområdet* för budgetåret 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

3. Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten D 11 (s. 140—141) och hemställer

att riksdagen till *Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet* för budgetåret 1974/75 anvisar ett förslagsanslag av 1 200 000 kr.

4. Nomadskolor. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten D 13 (s. 144—145) och hemställer

att riksdagen till *Nomadskolor* för budgetåret 1974/75 anvisar ett förslagsanslag av 5 798 000 kr.

5. Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader. Kungl. Maj:t har under punkten D 14 (s. 145—150) föreslagit riksdagen att till Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 49 825 000 kr.

Motionerna

1974: 221 av herrar Bengtsson i Göteborg (c) och Pettersson i Örebro (c) vari hemställs att riksdagen till Kungl. Maj:t uttalar att frågan om huvudmannaskapet för undervisning och socialt stöd åt barn och ungdom med särskilda behov utreds,

1974: 477 av fru Tillander m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att undervisningen av elever med grava syn-, hörsel- och tal-svårigheter på grundskole- och gymnasienivå så långt möjligt decentra-

liseras och att därvid särskilt beaktas de stora möjligheter till decentralisering av undervisningen som finns för de gravt hörselskadade,

2. hos Kungl. Maj:t begär att förutsättningarna för att i undervisningen av barn även integrera vuxna måtte prövas,

1974: 763 av fröken Pehrsson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen för budgetåret 1974/75 under anslaget D 14 Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader beviljar ett anslag på 63 000 kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag för inrättande av ytterligare en tjänst som förskolekonsulent för synskadade elever,

1974: 1388 av herr Mattsson i Lång-Herrestad (c) vari hemställs att riksdagen till Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader anvisar ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 63 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 49 888 000 kr. för inrättande av en förskolekonsulenttjänst för synskadade barn inklusive flerhandikappade i förskoleåldern.

Utskottet

Statsmakterna beslöt år 1965 (prop. 1965: 70, SU 1965: 101, rskr 1965: 275) att blind- och dövskolorna skulle ersättas av en statlig obligatorisk tioårig grundskola för barn som är syn-, hörsel- eller talskadade. Denna grundskola var fullt genomförd i och med utgången av läsåret 1970/71. Skolformen benämns specialskolan. Verksamheten regleras genom specialskolstadgan (1965: 478, omtryckt 1970: 327, ändrad senast 1972: 88).

Synskadade elever undervisas inom specialskolan vid två skolenheter, belägna i Solna (Tomtebodaskolan) och Örebro (Ekeskolan). Vid Ekeskolan mottas som elever synskadade barn med tillägghandikapp. Hörselskadade elever undervisas vid dels sex skolenheter, belägna i Stockholm (Manillaskolan), Gnesta (Åsbackaskolan), Lund (Östervångsskolan), Vänersborg (Vänerskolan), Örebro (Birgittaskolan) och Härnösand (Kristinaskolan), dels i särskilda klasser förlagda till grundskolan (s. k. externa klasser). Av dessa mottar Åsbackaskolan elever med tillägghandikapp. Vid en skolenhet i Sigtuna (Hällsboskolan) undervisas normalbegåvade barn med grava talskador samt hörselskadade barn med beteendestörningar och vissa andra komplikationer.

I motionen 1974: 477 yrkas att riksdagen som sin mening uttalar att ifrågavarande undervisning för elever med grava syn-, hörsel- och tal-svårigheter i möjligaste mån bör decentraliseras. Motionärerna anser att centraliseringen till ett fåtal platser i landet står i klar strid mot strävandena att bereda elever möjlighet att bo kvar i det egna hemmet och få normala sociala kontakter. Motionen behandlar också frågan om specialundervisningen för vuxna.

Den pedagogiska och organisatoriska utvecklingen har gjort det möj-

ligt att undervisa allt fler handikappade elever i vanliga skolor. I olika sammanhang har riksdagen slagit fast att de handikappade skall ha samma rätt till utbildning som icke-handikappade och att detta i görligaste mån bör förverkligas inom ramen för det reguljära utbildningsväsendet.

Även om åtgärder inom den reguljära skolan har minskat och sannolikt kommer att ytterligare minska behovet av speciella institutioner för undervisning av handikappade barn, torde sådana institutioner komma att behövas även i framtiden.

I decentraliseringsfrågan vill utskottet framhålla att det delar motionärernas uppfattning att undervisning bör erbjudas specialskoleeleverna så nära hemorten som möjligt. Mot detta önskemål står emellertid bl. a. angelägenheten av att även dessa elever kan erbjudas ett relativt fritt studieval. Som framgår av motionen har en av skolöverstyrelsen tillkallad utredningsman utarbetat ett förslag beträffande utbildning i gymnasieskola för gravt hörselskadade och hörselklass-elever. Förslaget remissbehandlas för närvarande. Skolöverstyrelsen har i sin anslagsframställning aviserat förslag även om högstadicorganisationen för specialskolan för hörselskadade. I det nyssnämnda utredningsförslaget behandlas även de vuxnas undervisningssituation.

Med hänsyn främst till att resultatet av det inom skolöverstyrelsen pågående utredningsarbetet inom specialskolans område inte bör föregripas anser utskottet att motionen 1974: 477 bör avslås av riksdagen.

I anledning av yrkandet i motionen 1974: 221 vill utskottet erinra om att riksdagen i följande begärde att Kungl. Maj:t skulle föranstalta om utredning beträffande de flerhandikappades problem (SoU 1973: 12, rskr 1973: 180). Socialutskottet framhöll i sitt betänkande 1973: 12 att utredningen bör omfatta en kartläggning av de särskilda problemen som i olika situationer uppstår för flerhandikappade, en bedömning av hur befintliga stödformer på bästa möjliga sätt skall kunna anlitas för att tillgodose flerhandikappades behov samt överväganden om vilka ytterligare insatser som kan behövas för att flerhandikappade skall få den stöd som deras situation kräver. Utredningsuppdraget har av Kungl. Maj:t anförtrotts handikapputredningen.

Utskottet vill också erinra om riksdagens beslut år 1972 i anledning av motioner angående undervisning av dövblinda m. fl. (UbU 1972: 47, rskr 1972: 288). Kungl. Maj:t har gett skolöverstyrelsen i uppdrag att göra den av riksdagen begärda utredningen.

Utskottet kan inte finna det motiverat att riksdagen nu begär den i motionen 1974: 221 föreslagna utredningen, varför motionen avstyrks.

Fr. o. m. innevarande läsår är landet i vad avser stöd till synskadade elever indelat i fem regioner. Inom varje region skall det finnas en tjänst avseende förskolebarn (förskolekonsulent), en tjänst avseende synsvaga elever (speciallärare/reselärare) och en tjänst avseende gravt

synskadade elever (speciallärare/reselärare). Skolöverstyrelsen anser att denna regionala organisation successivt måste tillföras nya tjänster under de kommande åren om de synskadade eleverna skall kunna få en tillfredsställande service. Skolöverstyrelsen uppger att av förskolekonsulenternas senaste årsberättelse framgick att 275 av de 366 registrerade synskadade förskolebarnen i landet besöktes en eller två gånger under läsåret 1971/72 medan de övriga 91 barnen inte fick några besök alls. Enligt skolöverstyrelsens bedömning bör varje barn besökas fem till sex gånger per år. Skolöverstyrelsen föreslår att medel nästa budgetår beräknas för ytterligare en tjänst som förskolekonsulent. I fråga om det antal synsvaga respektive gravt synskadade elever som de i organisationen ingående speciallärarna/reselärarna skall betjäna beräknas ett tillskott på ca 80 elever nästa läsår. Totala antalet elever med behov av reselärarservice skulle därvid uppgå till 1 100. Skolöverstyrelsen har föreslagit att medel beräknas för ytterligare tre tjänster som speciallärare/reselärare nästa budgetår.

Kungl. Maj:t har i så måtto biträtt skolöverstyrelsens förslag att medel beräknats för ytterligare en tjänst som speciallärare.

I motionerna 1974: 763 och 1974: 1388 hemställs att riksdagen anvisar medel till den av skolöverstyrelsen föreslagna tjänsten som förskolekonsulent. Utskottet har funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om medel till ytterligare en speciallärartjänst och är sålunda inte berett att med ändring av Kungl. Maj:ts prioritering förorda den i motionerna begärda tjänsten. Utskottet avstyrker alltså yrkandena i motionerna 1974: 763 och 1974: 1388.

Med tillstyrkan även i övrigt av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1974: 1 samt med avslag på motionerna 1974: 763 och 1974: 1388 till *Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader* för budgetåret 1974/75 anvisar ett förslagsanslag av 49 825 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1974: 477,
3. att riksdagen avslår motionen 1974: 221.

6. Specialskolan m. m.: Utrustning m. m. Specialskolan m. m.: Resor för elever jämte ledsagare. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna D 15—D 16 (s. 150—152) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1974/75 anvisar

1. till *Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.* ett reservationsanslag av 2 135 000 kr.,
2. till *Specialskolan m. m.: Resor för elever jämte ledsagare* ett förslagsanslag av 2 350 000 kr.

7. Bidrag till förskoleverksamhet m. m. för vissa handikappade barn. Kungl. Maj:t har under punkten D 17 (s. 152—154) föreslagit riksdagen att till Bidrag till förskoleverksamhet m. m. för vissa handikappade barn för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kr.

Motionen

1974: 1032 av fröken Eliasson (c) och fröken Rogestam (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att överläggningar skyndsamt skall tas upp med berörda parter om en uppräknig av statsbidragen till den i motionen berörda förskoleverksamheten och att därav föranledda förslag snarast framläggs.

Utskottet

Av propositionen framgår att Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet i gemensam skrivelse anhållit att överläggningar mellan berörda parter tas upp beträffande en uppräknig av bl. a. de statsbidragsbelopp som fastställts i kungörelsen (1956: 252) angående statsbidrag till förskolor, skolhem och hemundervisning för döva och hörselskadade barn. Kungl. Maj:t föreslår inte någon höjning av statsbidragsbeloppen och hemställer om oförändrad medelsanvisning under detta anslag för nästa budgetår.

Med anledning av det i motionen framförda yrkandet om en uppräknig av ifrågavarande statsbidragsbelopp vill utskottet erinra om att föredragande statsrådet i propositionen 1973: 136 om förskoleverksamhetens utbyggnad och organisation uttalade, att frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om förskoleverksamheten hade direkt samband med det uppdrag som på riksdagens begäran lämnats till kommunalekonomiska utredningen och därför borde prövas i det sammanhanget. I avvaktan på utredningens arbete har övergångsvis införts ett särskilt statsbidrag för att underlätta för kommunerna att genomföra den utbyggnad som behövs för att tillgodose det återstående behovet av förskoleplatser för alla sexåringar och för yngre barn med särskilda behov av stöd och stimulans (SoU 1973: 30, rskr 1973: 372).

Med erinran härom avstyrker utskottet yrkandet i motionen 1974: 1032.

Utskottet har vid sin behandling av Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande förslag funnit sig böra framföra den uppfattningen att frågor beträffande den förevarande förskoleverksamheten lämpligen synes böra handläggas gemensamt med övriga förskolefrågor och medelsanvisningen fr. o. m. budgetåret 1975/76 därför ske under socialdepartementets huvudtitel.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Bidrag till förskoleverksamhet m. m. för vissa handikappade barn* för budgetåret 1974/75 anvisar ett förslagsanslag av 1 300 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1974: 1032.

Stockholm den 7 mars 1974

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorps (c), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fröken Hörlén (fp), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herrar Sundgren (s), Karlsson i Mariefred (c) och fru Nordlander (vpk).

Reservationer

vid **punkten 1** (Bidrag till driften av grundskolor m. m.)

1. beträffande *befrielse från undervisning i religionskunskap* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med »Med anledning» och på s. 6 slutar med »motionen 1974: 1396» bort ha följande lydelse:

Med anledning av ifrågavarande motionsyrkande vill utskottet erinra om att hos Kungl. Maj:t utbildats en administrativ praxis av innebörd att elever tillhöriga andra trossamfund än svenska kyrkan av särskilda skäl befriats från att delta i skolans undervisning i religionskunskap. Vid sådan befrielse måste givetvis utgångspunkten vara de beslut om denna undervisning som riksdagen fattat och de konventioner Sverige biträtt. Kungl. Maj:ts handläggning av ett ärende beträffande elev i grundskolan eller gymnasieskolan som tillhör evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige, där ett för dessa elever positivt beslut fattades först i december 1972, ger utskottet anledning framföra den uppfattningen, att Kungl. Maj:t i sin handläggning av tillståndsansökningar bör visa en större generositet och vilja till positivt handlande än hittills gjorda erfarenheter ger intryck av. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger denna uppfattning till känna för Kungl. Maj:t.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad

utskottet med anledning av motionen 1974: 1396 anført be-
träffande befrielse från undervisning i religionskunskap,

2. beträffande *viss invandrarundervisning* av fröken Hörlén (fp) som
anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med »Med
alfabetiseringsundervisning» och slutar med »motionen 1974: 770» bort
ha följande lydelse:

Rätt till ledighet och lön enligt lagen (1972: 650) föreligger för när-
varande inte för invandrare när det är kommun som anordnar utbild-
ningen. Enligt utskottets mening bör lagen ändras så att även utbild-
ning för invandrare som anordnas av kommunal huvudman helt eller
delvis kan inräknas i den undervisning som vid ett anställningsförhål-
lande berättigar till ledighet och lön. Kungl. Maj:t bör snarast lägga
fram förslag om sådan ändring. Ett sådant förslag bör sedermera kom-
pletteras med åtgärder som ger en samlad lösning på de problem som
hänger samman med undervisning av invandrare som är analfabeter.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad
utskottet med anledning av motionen 1974: 770 anført be-
träffande *viss invandrarundervisning*,

vid **punkten 2** (Särskilda åtgärder på skolområdet) beträffande *ytter-
ligare medel till särskilda åtgärder på skolområdet under budgetåret
1974/75*

3. av herr Nordstrandh (m), fröken Hörlén (fp) och fru Sundberg (m)
som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med »Mot
bakgrund» och slutar med »motionen 1974: 461» bort ha följande ly-
delse:

Behovet av medel till särskilda åtgärder på skolområdet under bud-
getåret 1974/75 är svårt att förutse. Det gäller särskilt behovet av me-
del för att anordna mindre grupper och klasser samt åtgärder för att
trygga existensen av små skolor. Först när tiden för ansökan om me-
del för nästa budgetår gått ut är det möjligt att få ett exakt besked
härom. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t, om det av kom-
munerna redovisade behovet av medel till särskilda åtgärder avsevärt
överstiger vad som nu kunnat förutses, återkommer till riksdagen med
förslag innebärande att ytterligare medel till Särskilda åtgärder på skol-
området anvisas på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1974/75.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen

- a. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet med anledning av motionen 1974: 461 anfört om ytterligare medel till Särskilda åtgärder på skolområdet under budgetåret 1974/75,
- b. med bifall till propositionen 1974:1 och med avslag på motionen 1974: 461 till *Särskilda åtgärder på skolområdet* för budgetåret 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,

4. av herrar Larsson i Staffanstorp (c), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c) och Karlsson i Mariefred (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med »Mot bakgrund» och slutar med »motionen 1974:461» bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning bör förevarande anslag med bifall till motionen 1974: 461 för budgetåret 1974/75 föras upp på riksstaten med 40 milj. kr., varav 10 milj. kr. skall fördelas på en särskild anslagspost till viss personell förstärkning av undervisningen m. m. i syfte att dels förhindra att nu förekommande mindre undervisningsavdelningar slås samman, dels tillgodose invandrarbarns behov. Små undervisningsavdelningar är alltid av värde för skolans undervisning. Särskilt bidrag till kommun i de fall då kommun bibehåller i dag förekommande mindre undervisningsavdelningar och inte slår samman dem för läsåret 1974/75 kommer att resultera i att de kommunala myndigheterna blir mindre benägna att av kommunalkonomiska skäl ta initiativ till indragning av små klasser eller nedläggning av mindre skolor. Ett sådant särskilt bidrag får betydelse för skolväsendet i både kommuner i glesbygd och kommuner i storstadsområden.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med anledning av propositionen 1974: 1 och med bifall till motionen 1974: 461 till *Särskilda åtgärder på skolområdet* för budgetåret 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.,

Särskilt yttrande

vid **punkten 2** (Särskilda åtgärder på skolområdet) av fru Nordlander (vpk):

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk) har i en rad partimotioner framhållit nödvändigheten av snabba åtgärder för att hejda nedläggningen av mindre skolenheter i landets glesbygder.

Vpk har framhållit skolornas roll som betydelsefulla kulturella centra och att nedläggning av skolenheter på landsbygden oftast påskyn-
dar landsbygdens avfolkning.

Det har också rests en stark opinion mot skolnedläggningar som i många fall måste betraktas som obefogade. Ofta har de dock haft sin grund i kommunernas ekonomiskt pressade situation och kommunal-
männens ambition att nedbringa kostnaderna för skolväsendet.

Kungl. Maj:t har nu genom skilda beslut uppdragit åt skolöverstyrelsen att utforma och komma in med förslag till riktlinjer för de lokala och regionala myndigheternas prövning av fråga om bevarandet av dels låg- och mellanstadieskolor, dels högstadieskolor.

Vi förutsätter att man i detta sammanhang har som målsättning att ge kommunerna ekonomiska garantier för att göra det möjligt att bedriva undervisning även med små skolenheter. Vid prövning av fråga om bevarande av skola bör självfallet beaktas skolans betydelsefulla roll som kultur- och servicecentrum på landsbygden, men självfallet också elevernas legitima krav dels på åtkomlighet, dels på kvalitet.

Det är angeläget att Kungl. Maj:ts behandling av skolöverstyrelsens förslag till riktlinjer för prövning av fråga om bevarandet av dels låg- och mellanstadieskolor, dels högstadieskolor sker med största skynds-
samhet.